

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
КАТЕДРА СТУДИЈА УПРАВЉАЊА У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА И ЗА
ЕКОЛОШКУ БЕЗБЕДНОСТ

УЛОГА ВОЈСКЕ У СМАЊЕЊУ РИЗИКА ОД
КАТАСТРОФА

- ДИПЛОМСКИ РАД -

Ментор:
Владимир М. Цветковић
Проф. др

Студент:
Софија Радојковић
89/16

Београд, 2024. година

САДРЖАЈ

1. Увод	1
2. Цивилно-војна сарадња	3
2.1. Мисије Војске Србије	4
2.2. Значај Треће мисије	5
2.3. Оперативне способности Војске Србије за реаговање у катастрофама	6
3. Улога Војске Србије пре катастрофе	8
3.1. Обавештајна припрема подручја угроженог катастрофама	8
3.2. Војне вежбе	9
3.3. Остале активности	12
4. Улога Војске Србије током катастрофе	13
5. Улога Војске Србије у процесу обнове и опоравка	17
6. Закључак	20
Литература	22

1. Увод

Како се човечанство све учесталије директно и индиректно сусреће са катастрофама разних облика, интезитета и њиховим, не тако занемарљивим, последицама, повећава се потреба за бројем оспособљених субјеката, који би на исправан начин поступали у истим, и њиховим ангажовањем не би ли смањили ризике од катастрофа. Из тог разлога, изабрана је ова тема у којој ће бити приказана Војска Србија као један од важних чиниоца у овој области.

Рад се ослања првенствено на законску регулативу Републике Србије, затим и на стручну литературу и научне радове стручњака из области заштите и спасавања, као и из области одбране. Први део је посвећен приближавању самог концепта цивилно-војне сарадње и мисијама Војске Србије, док ће се даље кроз рад говорити конкретно о активностима треће мисије које подразумевају помоћ Војске у случају природних катастрофа и техничко-технолошких незгода.

Цело тежиште рада је концентрисано на теме улоге војске пре, у виду активности планирања; током, означавајући евакуацију, транспорт и збрињавање; и након катастрофа, што подразумева период обнове и опоравка. Комплетна идеја рада је да објасни и приближи укључивање оружаних снага Републике Србије у заштити и спасавању у ванредним ситуацијама узрокованим природним непогодама или људском активношћу које заправо имају моћ да униште и деградирају животну средину, квалитет живота становништва и да угрозе сам живот грађана. Главни предмет рада заснива се на активностима Војске Србије кроз трећу мисију војске која је усмерена на неопходно пружање помоћи у циљу очувања стабилности и заштите грађана и цивила од последица катастрофа. Наиме, у раду ће детаљно бити наведене саме активности и конкретни примери учествовања оружаних снага у ситуацијама које су претходних година представљале проблем грађанима

ове земље из домена природних катастрофа и техничко-технолошких и других незгода.

Под примарним циљем овог рада сматра се прикупљање информација о деловању Војске Србије у смањењу ризика од катастрофа, преваходно детаљно приближене ће бити активности помоћи приликом природних катастрофа и техничко-технолошких незгода као што је већ наведено током текста. Ништа мање пажње неће бити усмерено и на значај који Војска Србија има за грађане и њихову имовину током укључивања у саме катастрофалне догађаје. Резултат овог рада и сам његов значај огледа се у чињеници колико је Војска Србије заправо битан фактор, не само у војним претњама Републике Србије, но и у невојним и у којој је мери значајна као један од државних субјеката укључених у систем безбедности, колико и у систем одбране.

2. Цивилно-војна сарадња

Комбиновање две компоненте као што су цивилна и војна не представља нову појаву. Шта више, сарадња цивилног окружења и војске датира од настанка друштва до данас. Први конкретни облици цивилно-војне сарадње могу се пронаћи у Другом светском рату. До тог периода војска је коришћена у циљу решавања краткорочних задатака као што су нпр. „гашење пожара“ и сл. Како је запажена неопходност ангажовања цивилних и војних капацитета, тако се цивилно-војној сарадњи давало све више значаја док се није дошло до процеса институционализације (Јефтић, 2009).

Цивилно-војна сарадња је неопходна из разлога што, у случају катастрофа, један државни актер није довољан да спречи и ублажи последице истих. У савременом добу, обим, интензитет и сложеност катастрофа захтевају сарадњу различитих државних служби, јединица хитне помоћи, али и многих невладиних организација. Катастрофе изискују свеобухватан приступ и цивилне и војне компоненте које ће координирати своје активности и радити „раме уз раме“ како би на што бољи начин успели да одговоре на њих. Самим тим, оружане снаге су један од кључних субјеката јер располажу ресурсима и вештинама које су често од пресудног значаја за смањење ризика од катастрофа. Из тога произилази потреба да се сарадња оствари и све више јача како, у овим ситуацијама, не би дошло до продубљивања или погоршавања кризе (Bollen & Kalkman, 2022).

Специфичне вештине којима војска располаже велики су допринос реаговања у катастрофама. Поред вештина, војска је позната по томе да има одличну логистику, транспорт и капацитете за испоруку хитне помоћи. Такође, војска има јасно организациону и хијерархијску командну структуру, одговарајуће објекте и мноштво људских ресурса за распоређивање дуж „борбене линије“ и све то у заједништву са цивилним сектором може максимизирати напоре да се што

учинковитије одреагује у области одговора на катастрофе. Све ово имплицира да је цивилно-војна сарадња неопходна и плодна у катастрофалним догађајима (Manurung, Maarif, Saragih & Widodo, 2022).

Из разлога што се у Србији овај термин сматра младим, често долази до поистовећивања цивилно-војних односа и цивилно-војне сарадње иако су ово два различита појма. Како би се разграничило значење споменутих појмова, битно је поменути да цивилно-војни односи представљају имплементацију и важност улоге оружаних снага и њихов положај унутар једног друштва, док је цивилно-војна сарадња усклађена симбиоза цивилних и војних капацитета у извршавању конкретних циљева (Јефтић, 2009).

Под цивилном компонентом сматрају се следећи чиниоци (Јефтић, 2009):

1. Цивилно становиштво
2. Локални органи власти
3. Владине и невладине организације
4. Агенције у зони одговорности војне јединице.

2.1. Мисије Војске Србије

У Закону о Војсци Србије налази се дефиниција Војске која гласи: „Војска Србије је организована оружана снага која брани земљу од оружаног угрожавања споља и извршава друге мисије и задатке, у складу са Уставом, законом и принципима међународног права који регулишу употребу силе. Председник Републике или министар одбране, по овлашћењу председника Републике, може одлучити да Војска Србије надлежном државном органу, односно организацији, органу аутономних покрајина и органу јединица локалне самоуправе, на њихов захтев, пружи помоћ ради заштите живота и безбедности људи и имовине, заштите

животне средине или из других разлога утврђених законом“ (Закон о Војсци Србије („Сл. гласник РС“, бр. 74/2021), члан 2).

У складу са законом, јасно је да је Војска Републике Србије примарно окренута ка одбрани државе од оружаног угрожавања споља, што уједно представља прву и примарну мисију. Поред ове, такође постоји и друга мисија која се огледа у учешћу у изградњи и очувању мира у региону и свету. Трећа мисија је подршка цивилним властима у супростављању претњама безбедности (Мисије и задаци Војске Србије).

2.2. *Значај Треће мисије*

Узимајући у обзир чињеницу да се свет рапидно развија и да човек, као један од најбитнијих фактора, не послушкује природу, шта више често је нарушава и занемарује, долази до последица с којима се људи све чешће сусрећу у виду различитих природних катастрофа (поплаве, шумски пожари, земљотреси, пандемије и сл.). Како су природне катастрофа све већих обима и тиме су постале невојна претња по безбедност људи, животне средине и материјалних добара, надлази потреба за сталним ширењем капацитета снага које ће пружити помоћ у току и након истих, али и вршити превенцију не би ли становништво било што боље припремљено за реаговање када до њих и дође. Из тих разлога настаје потреба за свим расположивим ресурсима друштва у заштити и спасавању, а самим тим и неопходност постојања и сам значај треће мисије Војске Србије (Кршљанин и Каровић, 2015).

Учешће Војске Србије у смањењу ризика од катастрофа и те како је преопознато и регулисано законима и другим правним актима. Конкретно, активација и важност Војске Србије у пружању помоћи цивилном становништву у борби против природних катастрофа регулисана је Законом о одбрани – чланом 39. наведено је

да Војска Србије треба бити активирана у реализацију задатака са полицијским службеницима уколико дође до угрожавања живота и здравља људи и материјалних добара, а да је то угрожавање изазвано природним или другим врстама несрећа (Закон о одбрани („Сл. гласник РС“, бр. 116/2007, 88/2009, 88/2009 - др. закон, 104/2009 - др. закон, 10/2015 и 36/2018.), члан 39). Затим значај треће мисије препознат је и у Стратегији националне безбедности Републике Србије - између осталог, у Стратегији се наглашава како су перманентне претње по безбедност Републике Србије, али и њених грађана, оне које настају природним катастрофама и чије последице се изузетно могу одразити на здравље и квалитет живота људи и животиња, као и на очување материјалних добара. Узимајући у обзир обим последица и мањак људског капацитета ангажованог у овим ситуацијама, епитет једног од важнијих субјеката у овом процесу припао је управо Војсци Србије (Стратегија националне безбедности Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 88/2009). Поред споменуте Стратегије, ангажовање Војске Србије у ванредним ситуацијама, помиње се и у Стратегији одбране Републике Србије користећи исте разлоге због којих је битно уврстити Војску Србије у очувању и заштити државе од елементарних непогода („Сл. гласник РС“, бр. 88/2009).

Оружане снаге ВС подршку цивилним властима у супростављању претњама безбедности остварују кроз две компоненте (Мисије и задаци Војске Србије):

1. Помоћ цивилним властима у супростављању унутрашњем угрожавању безбедности, тероризму, сепаратизму и организованом криминалу
2. Помоћ цивилним властима у случају природних непогода, техничко-технолошких и других несрећа.

2.3. Оперативне способности Војске Србије за реаговање у катастрофама

Премда је Војсци Србије додељена мисија која се заснива на пружању помоћи у заштити и спасавању у катастрофама, неопходно је навести које су то способности

којима припадници Војске Србије располажу, а које могу допринети у реализовању саме мисије (Карапетановић, 2016):

- 1.Способност командовања и руковођења
- 2.Способност размештаја и мобилности у зони операције
- 3.Способност искоришћења информационог простора
- 4.Способност делотворне или ефикасне употребе снага
- 5.Способност отпорности и заштите снага
- 6.Способност одрживости снага

Снаге Војске Србије, које се алармирају складно својој намени, у току катастрофа су: тим сачињен од штабних специјалиста који су задужени за обавештајну припрему подручја и помоћ штабу за ванредне ситуације; јединица инжињерије која је усмерена ка обезбеђивању инфраструктуре (нпр. поправке путних комуникација); јединица АБХО уколико дође до акцидентних ситуација; јединица за извиђање; јединица војне полиције која је постављена зарад заштите критичне инфраструктуре; специјални тимови и јединице логистике око помоћи евакуације и безбедног транспорта хране, лекова угроженима и сл. (Терзић, Глишић и Цветковић, 2019).

3. Улога Војске Србије пре катастрофе

У модерно добра ниједан догађај не може зауставити нормално функционисање једне државе као што то могу природне катастрофе знајући колико великог обима и интезитета могу бити и какав траг остављају. Имајући ово на уму, подразумева се да су и људи и државни органи свесни у којој количини је важно предузимање превентивних мера (Цветковић и Филиповић, 2017). Одувек су улагани напори да се превентивно делује како би се смањиле и ублажиле последице катастрофа. Приоритет у тим покушајима има обучавање људи и државних субјеката не би ли на адекватан начин реаговали уколико до таквих догађаја и дође. Значај превентивних мера умногоме доприноси стварању отпорне заједнице на катастрофе не остављајући становништво на милост и немилост истих (Цветковић и Миладиновић, 2018).

3.1. *Обавештајна припрема подручја угроженог катастрофама*

Генералштаб Војске Србије 2016. године доноси Упутство за обавештајну припрему бојишта које је својеврсна подлога од које се може кренути и у реализацију треће мисије иако није у довољној мери обрађена тема обавештајне припреме подручја угроженог катастрофама. Но, свакако се на различитим допунским усавршавањима у институцијама Министарства одбране разрађују задаци треће мисије који допуњују мањак информација у самом Упутству. Саобразно Упутству и пракси, када се говори конкретно о обавештајној припреми подручја угроженог катастрофа, она се може представити, односно дефинисати као процес који је континуиран, аналитичког и мисаоног карактера, који садржи идентификовање, процену и праћење показатеља катастрофа, саму процену подручја које је угрожено, развој и последице поменутих показатеља на погођено подручје; скуп ових корака и њихове интеграције доводи до одређивања правилног реаговања на катастрофе (Терзић, Глишић и Цветковић, 2019).

3.2. Војне вежбе

У циљу провере способности у могућим сценаријима који могу задесити државу и њене грађане и пореметити квалитет живота истих, организују се војне вежбе. Оне представљају ангажовање војних ресурса у циљу обучавања за операције које би се у блиској или даљој будућности могле реализовати. Практично, изводе се како би се увидели ефекти маневара кроз одређене тактике и стратегије, али без реалне употребе силе. Дакле, вежбе фокус имају на обуци са идејом предикције крајњег исхода и такорећи „мерењем“ оперативних способности којима располаже војска (Perla, 1987).

Из низа оваквих вежби Војске Србије, у овом раду, биће издвојене оне које подстичу значај и сарадњу цивилног и војног кора у циљу што бољег и бржег реаговања уколико дође до појаве природних катастрофа на територији Републике Србије. Овакав тип војних вежби неретко се изводи у садејству са Министарством унутрашњих послова, Црвеним крстом и другим организацијама сличног карактера.

Симулациона вежба ванредног стања „SEESIM 2010“

Вежба „SEESIM 2010“ је вежба која је међународног карактера и осим Републике Србије, била је спроведена у још 13 земаља учесница ове активности. Ова вежба одржана је у овиру Процеса сарадње министара одбране југоисточне Европе. Поред 14 учесника земаља из Европе, учествовале су и Сједињене Америчке Државе, али и низ међународних организација у циљу помоћи у ванредним ситуацијама. Фокус вежбе био на основи три следеће сценарија: терористички и сајбер напади и ванредне ситуације настале људским фактором или природним непогодама (у овом случају, сходно територији, односио се највише на поплаве). Уз Министарство одбране и Војску Србије, вежби су се придружили и Министарство унутрашњих послова, Министарство животне средине и просторног планирања, Министарство здравља, Министарство финансија, Министарство иностраних послова, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, али и Црвени крст Србије, као и штабови цивилне заштите (Дан високих званица на међународној вежби „SEESIM 2010“, 2010).

Војно-полицијска вежба „Река 2012“

За ову вежбу користи се и назив Здружена вежба „Река 2012,, из разлога што је, осим Војске Србије, учествовала и Жандармерија и Сектор за ванредне ситуације, Црвени крст и Горска служба спасавања. Приоритет вежбе био је да пружи увид и тестира способности Војске, њихове капацитете, најбоље начине за успостављање координације са осталим деловима система за заштиту и наравно, најбоље могуће методе за што оптималније функционисање у ванредним ситуацијама (Здружена вежба „Река 2012“, 2012).

Сл. бр. 1 Здружена вежба „Река 2012“
Извор: Здружена вежба „Река 2012“, 2012

Вежба „Србија 2018“

Битно је рећи да је ово вежба међународног карактера, одржана на територији Младеновца. Организација је припала Министарству унутрашњих послова-Сектору за ванредне ситуације и Евроатлантском координационом центра за ванредне ситуације Североатлантског уговора. Ово је био први пут да се оваква вежба одржава у Републици Србији и уједно представља једну од највећих до те године. Након поплава 2014. године, ова вежба била је од изузетне важности. Циљ ове вежбе био је показати како функционише управљање последицама катастрофа (Вежба „Србија 2018“, 2018).

Сл. бр. 2 Вежба „Србија 2018“
Извор: Вежба „Србија 2018“, 2018

Оперативно-тактичка вежба „Систем 2021“

На овој вежби приказана је увежбаност, садејство и висок ниво спремности заштите грађана у случају катастрофа. Преко осам хиљада људи учествовало је на територији целе Србије у овој оперативно-тактичкој вежби и то су били припадници: Сектора за ванредне ситуације, Војске Србије, Црвеног крста Србије, Ватрогасног савеза Србије, Горске службе спасавања, Српско-руског хуманитарног центра и др. (Успешно изведена оперативно-тактичка вежба „Систем 2021“, 2021).

Сл. бр. 3 Извођење вежбе „Систем 2021“
Извор: Успешно изведена оперативно-тактичка вежба „Систем 2021“, 2021

3.3 Остале активности

Узимајући у обзир да степен угрожености није идентичан свуда широм територији државе, односно различити делови ће бити различито погођени катастрофама, потребно је навести да не постоји један исправан начин за припремљеност и деловање у катастрофама (Цветковић, 2017).

Водећи се претходним исказом, поред већ поменуто обавештајне припреме подручја, као и војних вежби, Војска Србија реализује и друге активности у циљу повећања спремности на ванредне ситуације и неке од њих ће бити наведене у следећим редовима: уређење корита река, уређење објеката за заштиту од поплава, обуке у пружању прве помоћи, али и реализација Регионалног тактичког курса цивилно-војне сарадње (Министарство одбране, 2021).

4. Улога Војске Србије током катастрофе

Једна од примарних, важнијих и неопходних мера цивилне заштите, у случају катастрофе, јесте управо евакуација становништва. Њоме се на најефикаснији начин могу заштити и становништво и његова материјална и културна добра у овим ситуацијама (Mumović i Svetković, 2019). Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама, конкретно чланом 58, дефинише евакуација као померање људи, животиња и материјалних добара, плански и организовано, са угрожених на неугрожена подручја („Сл. гласник РС“, бр. 87/2018, члан 58).

Поплаве припадају екстремним метеоролошким појавама које се могу врло лако преобразити у катастрофе великих размера, а у складу са тим долази до потребе за спознавањем у којој је мери и на ком је нивоу спремност субјеката система заштите и спасавања, а да се при том мисли и на војску и на начин на који она помаже да заједница буде отпорна на катастрофе изазване поплавама (Цветковић и Милојковић, 2016).

У току 2014. године, када је територију Републике Србије задесио велики број поплава на различитим подручјима услед обимних падавина, Војска Србије била је један од актера који је несумњиво умногоме допринео смањењу последица ове катастрофе. Наиме, Војска Србије успешно је евакуисала 10.299 лица, путем копна 6.857 лица док је ваздушним путем број спашених лица био 3.442 (Цветковић и Гачић, 2016, према Цветковићу, 2020).

Сл. бр. 4 Евакуација становништва у поплавама 2014.године

Извор: Припадници Војске Србије ангажовани у одбрани од поплава, 2014

Поред евакуације, током поплава, Војска Србије је одрадила и део прихвата евакуисаног становништва у просторијама касарне „Милан Тепић“ и „Бора Марковић“. Све укупно Војска Србије је, у том тренутку, у својим војним објектима прихватила око 2.500 лица који су евакуисани и склоњени на сигурно (Цветковић и Гачић, 2016).

Сл. бр. 5 Прихват угрожених лица у војном објекту
Извор: Прихват евакуисаних лица у обреновачкој касарни, 2014

Републику Србију, као и цео свет, захватила је пандемија Корона вируса 2020. године и то је резултирало проглашењем ванредног стања чиме су стечени услови да председник Републике, с обзиром на чињеницу да је он и врховни командант оружаних снага, алармира Војску Србије на задацима пружања подршке цивилним властима (Ејдус, 2020).

Иако је Влада Србије држала до става да Србија неће бити у великој мери погођена овом катастрофом, држава је ванредно стање прогласила 15. марта, убрзо након што је регистрован први случај заразе овим вирусом 6. марта. Проглашење ванредног стања пратило је и доношење већег броја одредби, међу

важнијим била је и обавезна самоизолација у трајању од 28 дана за оне који уђу у Републику Србију из других земаља (Цветковић и сар., 2020).

Убрзо је донета Одлука о отварању привременог објекта за смештај и лечење лица оболелих од заразне болести COVID-19 изазване вирусом SARS-COV-2 – „Београдски сајам“ где је Војска Србија радила на припреми прихватилишта и тзв. „привремене болнице“ тако што је извршавала послове чишћења, дезинфекције и постављања 3000 кревета за оболеле (Војска уредила хале Београдског сајма за смештај оболелих од ковида-19, 2020).

Сл. бр. 6 Припрема привременог објекта за смештај и лечење- „Београдски сајам“

Извор: Војска уредила хале београдског сајма за смештај оболелих од ковида-19, 2020

Поред ових активности, у току борбе са непредвидивим вирусом, Војска Србије извршавала је и многе друге задатке с циљем подршке цивилним властима као што су: обезбеђење и контрола болница у којима су се лечили заражени овим вирусом, обезбеђивање граничних прелаза, вршење појачаног надзора и контроле уласка и изласка, превоз цише од 35.000 лица, ангажовање око 2000 возила и сл. (Сви капацитети Војске Србије у борби против болести ковид-19, 2020).

На територији општине Црна Трава, у марту 2021. године, проглашена је ванредна ситуација због снежних падавина и снежних наноса. Како су мештани, услед великих сметова, били суочени са прекидом путне комуникације, припадници Четврте бригаде, која је у склопу копнене војске, помогли су у

рашчишћавању завејаних путева (Војска Србије помаже у рашчишћавању завејаних путева у Црној Трави, 2021).

Сл. бр. 7 Војска Србије у Црној Трави

Извор: Војска помаже у чишћењу снега у Црној Трави, 2021

Војска Србије, у оквиру Треће мисије, извршавала је задатке гашења пожара. Наиме, у општини Трговиште проглашена је ванредна ситуација где је Војска Србије послала својих педесет припадника Четврте бригаде Копнене војске. Иако је гашење пожара отежавао терен који је на тој територији поприлично неприступачан, Војска Србије уложила је максималне напоре не би ли спречила да се ватрена стихија прошири (Војска Србије помаже у гашењу пожара у општини Трговиште, 2019).

Сл. бр. 8 Гашење пожара у општини Трговиште

Извор: Војска Србије помаже у гашењу пожара у општини Трговиште, 2019

5. Улога Војске Србије у процесу обнове и опоравка

Период након катастрофе карактерише један колапс свих структура (укључујући оштећену критичну инфраструктуру, прекид функционисања мрежа за снабдевање хране, људске жртве, прекид одређених делатности и др.) које изискују неопходан рад на опоравку и реконструкцији истих (Цветковић, 2020).

Асанација терена је једна од мера која је неизоставна и под тим термином се подразумева санитарно-хигијенски и санитарно-технички процес који се обавља ради спречавања ширења заразних болести, епидемија и других последица које могу бити штетне по становништво. Тачније, овај процес обухвата и дезинфекцију, дезинсекцију, дератизацију, деконтаминацију и ремедијацију објеката и терена (Приручник за обуку повереника цивилне заштите, 2016).

Војска Србије, како налаже трећа мисија, има своје задатке и у овом сегменту у области реаговања у катастрофама. Шта више, у процесу обнове и опоравка, учествовала је више пута са јединицом АБХО (Атомско-биолошко-хемијска одбрана), као и са Речном флотилом. У наставку ће бити приказани конкретне активности Војске Србије у периоду након катастрофе.

Припадници Друге бригаде Војске Србије врло брзо су, након првог удара земљотреса у Краљеву 2010. године, били на терену спремни да становништву помогну на отклањању последица земљотреса. Од стране Војске Србије, између осталог, обезбеђене су камиони цистерне са пијаћом водом, али и шлепер и два теретна камиона који ће бити на располагању за рашчишћавање града од шута и стакла и делова уништених објеката који су последица овог земљотреса (Vojska pomaže Kraljevu i okolini, 2010).

Сл. бр. 9 Војска Србије на задацима отклањања последица земљотреса у Краљеви
Извор: Војска помаже Краљеви и околини, 2010

Епидемија Ковида-19 изискивала је помоћ Војске Србије и у овој фази катастрофе, а њихове активности изводила је АБХО јединица. Наиме, реализовали су задатке биолошке дезинфекције улица, тргова и јавних површина, али и здравствен објекте, као и биолошку дезинфекцију људи и покретних ствари ради сузбијања и спречавања ширења ове заразне болести (Јединице АБХО у борби против коронавируса, 2020).

Сл. бр. 10 АБХО јединица у борби против ширења Ковид-19
Извор: Јединице АБХО у борби против коронавируса, 2020

Речна флотила, која је тактичка јединица Копнене војске, по својој намени је носилац и борбених, али и неборбених активности на текућим и стајаћим водама чије карактеристике захтевају веће ангажовање људи и пловних средстава којима она располаже. Пружање помоћи у санирању последица катастрофа за Речну флотиле значе задаци гашења пожара са пловних објеката, изградње насипа, уклањању одрона и сл. Од које су важности, као јединица, доказано је и у Мајским поплавама 2014. године извршавајући поменуте активности (Бајрами, Каровић и Радовић, 2016).

На санирању последица поменутих Мајских поплава, када је тежиште са прве фазе умерено на биолошку деконтаминацију, ветеринарски надзор и санацију клизишта, помоћ је пружена кроз вршење асанације терена, санитетско збрињавање, водоснабдевање, и инжињерске радове (Симовић, 2016).

Сл. бр. 11 Војска Србије на извршавању задатка обнове након Мајских поплава
Извор: Војска четврти дан санира последице поплава у Обреновцу, 2014

6. Закључак

Природне катастрофе, као што је већ наведено, нису нова појава, али јесу учесталије и све већег обима. Самим тим једна држава, када се суочава са катастрофалним појавама као што су поплаве, земљотреси, пожари, епидемије и сл., мора да уложи све напоре и употреби сву могућу људску снагу и алармира све чиниоце система безбедности којима располаже не би ли успела да смањи све последице које ће те појаве оставити за собом.

Војска Србије је, кроз трећу мисију, доказала да је један од важнијих чинилаца у овим ситуацијама баш због тога што има велики број расположивих људских снага, али и транспортних средстава, поред тога располаже потребним оперативним способностима које повећавају успешност у реаговању на катастрофе. Међутим, и поред тога, сама Војска Србије не би била у потпуности довољна да се ухвати у коштац са катастрофама које су задесиле Србију у претходној деценији. Из тог разлога успешност и значај Војске Србије у смањењу ризика од катастрофа умногоме зависи од сарадње коју остварује са цивилним властима пре, током и након катастрофалних догађаја.

У овом раду, покушано је да, на што бољи начин, буде представљен значај Војске Србије и неопходност њеног активирања у ситуацијама које су затекле Републику Србију у претходним годинама. У том маниру, представљени су задаци Војске у периоду пре самих катастрофа који су заправо најзначајнији јер се ради о самој припреми за катастрофе и превентивним мерама које могу смањити интезитет истих. Такође приказани су и задаци и само реаговање у току катастрофа где су издвојени највећи катастрофални догађаји који су пореметили нормално функционисање становништва. И на крају сам процес опоравка и обнове у којем Војска Србије исто учествује.

Војска Србије је и иначе, на својим редовним активностима, цењени субјект безбедности од стране становништва и одувек ужива велико поштовање. Овај начин укључивања Војске је сјајан пример удруживања снага у борби против катастрофа. Како би та борба била што учинковитија, потребно је радити на унапређивању овог односа како би дошло до што комплетнијих одговора на катастрофе. Предлог унапређивања би могао бити доношење одређених оперативних безбедносних процедура за координирано деловање, као и процедура које се тичу континуирано расположивих средстава и људства потребних за

реаговање у катастрофама. Ништа мање није важно радити на заједничком удруживању снага у области едукације младих и рањивих група у виду семинара, обука и показних вежби које могу и више него допринети одговору и отпорности на катастрофе.

Но, свакако досадашња пракса доноси позитивне резултате комбиновањем цивилне и војне компоненте и плодно је тло на којем је могуће извршити надоградњу овог система који би са сигурношћу могао да одговори на све претње и изазове који могу бити у блиској будућности пред њега постављени. Напоследку, треба истаћи да је у великој мери овакво ангажовање позитивно утицало на брзину и побољшање ситуације током катастрофалних догађаја, као и на осећај сигурности код грађана.

Литература

- Бајрами, Ш. Б., Каровић, С. М. и Радовић, Г. Л. (2016). Употреба речне флотиле у пружању помоћи цивилним властима у случају великих поплава. *Војно дело*, 68 (7), 245-268.
- Bollen, M., & Kalkman, J. P. (2022). Civil-Military Cooperation in Disaster and Emergency Response: Practices, Challenges and Opportunities. *Journal of Advanced Military Studies*, 13 (1), 79-91.
- Гачић, Ј., Цветковић, В. М. (2016). Евакуације у природним катастрофама. Београд: Задужбина Андрејевић
- Ејдус, Ф. (2020). Пандемијске лекције за политику и систем одбране Републике Србије. Преузето: 02.04.2024. године са: <https://bezbednost.org/publikacija/pandemijske-lekcije-za-politiku-i-sistem-odbrane-republike-srbije/>
- Закон о Војсци Србије „Сл. гласник РС“, бр. 74/2021, члан 2.
- Закон о одбрани „Сл. гласник РС“, бр. 116/2007, 88/2009, 88/2009- др. закон, 104/2009- др. закон, 10/2015 и 36/2018, члан 39.
- Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама „Сл. гласник РС“, бр.87/2018, члан 58.
- Јефтић, З. (2009). Цивилно-војна сарадња – нова функција војске. *Војно дело*, 61 (2), 105-125.
- Карапетановић, Љ. (2016). Способности Војске Србије за ванредне ситуације. *Војно дело*, 68 (5), 229-243.
- Кршљанин, Д. В., и Каровић, С. М. (2015). Систем одбране у ванредним ситуацијама. *Војно дело*, 67 (4), 142-171.
- Manurung, Y., Maarif, S., Saragih, H. J. R., & Widodo, P. (2022). Civil-Military Cooperation in Natural Disaster Management. *Journal of Positive School Psychology*, 6 (7), 1124-1132.

Мумовић, Н., Цветковић, В. М. (2019). Чиниоци утицаја на доношење одлука о спровођењу евакуације у условима катастрофа изазваних пожарима у стамбеним објектима- студија случаја Београда. *Војно дело*, 71 (7), 142-163.

Perla, Peter P. (1987). *War Games, Analyses and Exercises*. *Noval War College Review*. 40 (2): 44-52.

Приручник за обуку повереника цивилне заштите. (2016). Београд: Национални тренинг центар Сектора за ванредне ситуације, Сектор за ванредне ситуације МУП Републике Србије.

Симовић, М. В. (2016). Искуства Војске Србије у ванредним ситуацијама 2014. године. *Војно дело*, 68 (6), 100-122.

Стратегија одбране Републике Србије „Сл. гласник РС“ бр. 88/2009.

Терзић, М., Глишић, Д., Цветковић, З. (2019). Обавештајна припрема подручја угроженог елементарним непогодама, техничко-технолошким и другим несрећама и употреба снага Војске Србије. *Војно дело*, 71 (3), 174-189.

Цветковић, В. М. (2020). *Управљање ризицима у ванредним ситуацијама*. Београд: Научно-стручно друштво за управљање ризицима у ванредним ситуацијама.

Цветковић, В. (2017). Кризне ситуације- припремљеност државе, локалне заједнице и грађана. *Војно дело*, 69 (7), 122-136.

Цветковић, М. В., и Миладиновић, С. (2018). Спремност система заштите и спасавања Републике Србије за имплементацију интегрисаног управљања ризицима од катастрофа- препоруке за спровођење истраживања. *Ecologica*, 25 (9), 995-1001.

Цветковић, В. М., и Милојковић, Б. (2016). Утицај демографских фактора на ниво информисаности грађана о надлежностима полиције у природним катастрофама. *Безбедност*, Београд, 58 (2), 5-31.

Cvetković, V., Nikolić, N., Nenadić, R. V., Ocal, A., & Zečević, M. (2020). Preparedness and Preventive Behaviors for a Pandemic Disaster Caused by COVID-19 in Serbia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17 (11), 4124.

Цветковић, В., и Филиповић, М. (2017). Последице природних катастрофа: фактори утицаја на перцепцију грађана Србије – Consequences of natural disasters: factor of influence on Serbian citizens perceptions. *Ecologica*, 24 (87), 572-578.

Интернет извори:

Влада Републике Србије (2021). Успешно изведена оперативно-тактичка вежба „Систем 2021“. Посећено: 30. март 2024. г.
<https://www.srbija.gov.rs/vest/588415/uspesno-izvedena-operativno-takticka-vezba-sistem-2021.php>

Војска Србије (2010). Војска помаже Краљеву и околини. Посећено: 1. април 2024. г.
https://www.vs.rs/sr_lat/vesti/5851062E3979102EA860000C29C8A039/vojska-pomaze-kraljevu-i-okolini

Војска Србије (2010). Дан високих званица на међународној вежби SEESIM 2010. Посећено: 30. Март 2024. г.
https://www.vs.rs/sr_lat/vesti/4E08352830BB102EA860000C29C8A039/dan-visokih-zvanica-na-medjunarodnoj-vezbi-seesim-2010

Војска Србије (2020). Војска уредила хале Београдског сајма за смештај и лечење оболелих од ковид-19. Посећено: 31. март 2024. г.
https://www.vs.rs/sr_cyr/vesti/CB673B856DC111EABC4A0050568F5424/vojska-uredila-hale-beogradskog-sajma-za-smestaj-oboelih-od-kovida-19

Војска Србије (2020). Јединице АБХО у борби против коронавируса. Посећено 1. април 2024. г.
https://www.vs.rs/sr_cyr/vesti/578DFDAD78CE11EA848E0050568F5424/jedinice-abho-u-borbi-protiv-koronavirusa

Војска Србије (2020). Мисије и задаци Војске Србије. Посећено: 29. март 2024. г.
https://www.vs.rs/sr_cyr/o-vojsci/opste/misije-i-zadaci

Војска Србије (2020). Сви капацитети Војске Србије у борби против болести ковид-19. Посећено: 31. март 2024. г.
https://www.vs.rs/sr_cyr/vesti/2F11FDB2759D11EA812B0050568F5424/svi-kapaciteti-vojske-srbije-u-borbi-protiv-bolesti-kovid-19

Војска Србије (2021). Војска Србије помаже у рашчишћавању завејаних путева у Црној Трави. Посећено: 31. март 2024. г. https://www.vs.rs/sr_cyr/vesti/3C257FE78CAE11EBB68A0050568F5424/vojska-srbije-pomaze-u-rasciscavanju-zavejanih-puteva-u-crnoj-travi

Министарство одбране Републике Србије (2012). Здружена вежба „Река 2012“. Посећено: 30. март 2024. г. <https://www.mod.gov.rs/lat/4235/zdruzena-vezba-reka-2012-4235>

Министарство одбране Републике Србије (2018). Вежба „Србија 2018“. Посећено: 30. март 2024. г. <https://www.mod.gov.rs/lat/13118/vezba-srbija-2018-13118>

Министарство одбране Републике Србије (2019). Војска Србије помаже у гашењу пожара у општини Трговиште. Посећено: 1. април 2024. г. <https://www.mod.gov.rs/lat/14656/vojska-srbije-pomaze-u-gasjenju-pozara-u-opstini-trgoviste-14656>

ИЗЈАВА О АКАДЕМСКОЈ ЧЕСТИТОСТИ

Изјављујем да сам у приложеном раду поштовао/ла сва правила о академској честитости.

Овај писани рад резултат је искључиво мог личног рада, темељи се на мојим истраживањима и ослања се на наведену литературу.

У Београду, дана _____ године.

Потпис студента:
